

Степова Т. Г.,

*к. е. н. , доцент ОНЕУ (Одеський національний
економічний університет) Одеса, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ БУХГАЛТЕРІВ

Ключові слова: Міжнародні стандарти обліку та фінансової звітності, Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, Програми CIPA та ACCA, професійні вимоги, навчальна фірма.

Key words: international standards of accounting and financial reporting of Ness, Ukrainian Federation of professional accountants and auditors, the program CIPA and ACCA, professional requirements, training firm.

Процес переходу України на Міжнародні стандарти обліку та фінансової звітності складний і потребує підготовки професійних фахівців, які володіють методологією трансформації української фінансової звітності в міжнародну. З урахуванням цього особливого практичного значення набуває система підготовки кваліфікованих бухгалтерів, яка б забезпечила безперервне професійне навчання і була б спрямована на подальший розвиток бухгалтерського обліку в Україні та гармонізацію з міжнародними стандартами фінансової звітності.

Починаючи з 2002 р. Федерацією професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ) проводиться робота з підвищення кваліфікації та сертифікації своїх членів за програмою міжнародної сертифікації бухгалтерів «CIPA» (Certified International Professional Accountant: Сертифицированный международный профессиональный бухгалтер).

Програмою CIPA передбачена сертифікація двох рівнів. Перший - кваліфікаційний рівень – сертифікований бухгалтер - практик (CAP) засвідчує базові знання фундаментальних принципів і практики бухгалтерського обліку, а саме:

- повинен вміти складати стандартні фінансові звіти компанії на основі МСФЗ;
 - може вести систему внутрішнього обліку і аналізувати фінансові звіти та представляти інформацію про прибутки і збитки компанії;
 - може працювати з внутрішнім бюджетом і готувати податкові декларації компанії.
- Другий кваліфікаційний рівень – сертифікований міжнародний професійний бухгалтер (CIPA). Щоб отримати сертифікат CIPA, необхідно мати диплом про вищу освіту, щонайменше три роки стажу роботи і добру репутацію як член

професійної організації. Фахівець рівня CIPA має професійні знання і аналітичні уміння у сфері фінансового і управлінського обліку, фінансів і аудиту.

Навчально-методичний центр ФПБАУ має статус офіційного тренінгового центру за програмою АССА (Асоціація Присяжних Сертифікованих Бухгалтерів (Велика Британія). DipIFR – міжнародний диплом по МСФЗ (Diploma in the International Financial Reporting) спеціально для країн СНД. Кваліфікаційний курс, дає великі теоретичні знання і практичні навички в області МСФЗ, а саме:

- розуміння структури міжнародного регулювання в області фінансової звітності;
- застосування міжнародних стандартів обліку та міжнародних стандартів звітності в контексті конкретних практичних ситуацій;
- підготовка фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності;
- підготовка фінансової звітності груп, що включають дочірні та асоційовані компанії та спільні підприємства[1].

Розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг були затверджені Професійні вимоги до керівників та головних бухгалтерів фінансових установ. Головний бухгалтер, або особа, на яку покладено ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку таких фінансових установ: страховиків; адміністраторів недержавних пенсійних фондів; кредитних спілок; кредитно-гарантійних установ; ломбардів; інших фінансових установ (крім банків, установ - професійних учасників фондового ринку, інститутів спільного інвестування в частині їх діяльності на фондовому ринку, фінансових установ, які мають статус міжурядових міжнародних організацій, Державного казначейства України та державних цільових фондів). Головний бухгалтер фінансової установи повинен відповідати таким професійним вимогам:

- а) мати базову вищу освіту відповідного напрямку підготовки або повну вищу освіту;
- б) пройти підвищення кваліфікації та скласти екзамен на відповідність знань професійним вимогам за типовою програмою підвищення кваліфікації головних бухгалтерів, складеною за напрямом діяльності фінансової установи та затвердженою Держфінпослуг. Тривалість курсу підвищення кваліфікації повинна бути не менше 72 годин;
- в) мати стаж роботи на керівних посадах, пов'язаних з фінансовою або бухгалтерською діяльністю, або стаж роботи на ринках фінансових послуг на посадах, пов'язаних з фінансовою або бухгалтерською діяльністю, - не менше трьох років;

г) протягом останніх п'яти років не бути керівником, фінансовим директором або головним бухгалтером фінансової установи, визнаної банкрутом, підданої процедурі примусової ліквідації або до якої було застосовано захід впливу відповідним органом, який здійснює регулювання ринків фінансових послуг, у вигляді відсторонення керівництва від управління фінансовою установою та призначення тимчасової адміністрації; г) не мати непогашеної судимості за умисні злочини, злочини у сфері господарської та службової діяльності, а також не бути позбавленим права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю[2].

Крім того, головні бухгалтери фінансових установ кожних три роки повинні складати екзамени на відповідність знань професійним вимогам за відповідною типовою програмою підвищення кваліфікації головних бухгалтерів, затвердженою Держфінпослуг. Тепер, якщо фахівець з бухгалтерського обліку має намір працювати, наприклад, з цінними паперами, крім вищої освіти та відповідного стажу він повинен теж скласти кваліфікаційний іспит у встановленому Держкомісією порядку з цінних паперів і фондового ринку за типовою програмою професійної підготовки головних бухгалтерів.

Але, базою для підвищення кваліфікації, безперечно остаються знання які надає університет - вища освіта. Проте, існує думка, що в Україні університети не можуть забезпечити повноцінну практичну складову професійної підготовки, без якої присвоєння кваліфікації неможливе[3].

Дійсно, сьогодні дуже складно забезпечити виробничу базу для проходження виробничої практики бакалаврів та магістрів. З одного боку скоротилася кількість виробничих підприємств, які раніше приймали студентів, а інколи ще й з задоволенням оформлювали їх помічниками бухгалтерів на час проходження практики, з іншого - керівники підприємств, посиляючись на комерційну таємницю, виключають таку можливість.

Відносини, пов'язані з охороною комерційної таємниці, регулюються нормативно-правовими актами, зокрема кодексами України (Цивільним, Господарським, Кримінальним), законами «Про інформацію», "Про науково-технічну інформацію", "Про захист від недобросовісної конкуренції». Перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці надані Кабінетом Міністрів та чітко зазначив кому зобов'язані подавати перелічену інформацію - органам державної виконавчої влади, контролюючим і правоохоронним органам, іншим юридичним особам відповідно до чинного законодавства, за їх вимогою[4].

Як нам здається, вихід потрібно шукати в такому напрямку: більш ретельно переглядати університетські навчальні програми з спеціальних дисциплін, посилюючи акценти на професійну підготовку, використовуючи елементи вже апробованих тренінгових програм професійних організацій бухгалтерів та аудиторів; підписати договори з підприємствами, щодо співпраці та повернутися до стимулювання керівників виробничої практики

від підприємства за рахунок підприємства чи університету; в обов'язковому порядку проводити навчальну бухгалтерію. На нашу думку, не обов'язково її виділяти у окрему дисципліну але збільшити кількість годин практичних занять. Перший етап – документування господарських операцій, послідовно за кожною темою на практичних заняттях (індивідуальних). Обов'язково підготовлений комплект документів – первинних, реєстрів, форм звітності знадобиться студентів, по - перше, на лекціях, по - друге на практичних заняттях. Це дозволить накопичити матеріал для другого етапу навчальної бухгалтерії – синтетичного та аналітичного обліку. Якщо студенти мають можливість працювати з комп'ютерною програмою, наприклад 1С «Бухгалтерія», то перейти до третього етапу – фінансова звітність за допомогою програми вже не складно. Зрозуміло, що вся робота повинна мати методичні вказівки, з першого до останнього заняття.

З метою підвищити фахові знання студента та враховуючі звісні обставини, про які йшла мова раніше, учбові заклади розробляють «навчальні віртуальні підприємства», які дозволяють прослідити взаємозв'язки між різними функціональними відділами підприємства та послідовно використовувати набуті знання з обліку та таких дисциплін як: економіка підприємства, управління персоналом, фінанси, статистика, кібернетика, маркетинг.

Ми в цій роботі, як свідчать дослідження, не винахідники. Бо з проблемою підвищення професіоналізму облікових робітників, стикалися в країнах з розвинутою економікою. Активна форма навчання – «навчальна фірма» (англ. practice firm, fictitious firm) - отримала практичну реалізацію ще в 1990- х роках в Австрії та Німеччині. Методика навчальної фірми була поступово інтегрована в усі рівні освітнього процесу: в середньому професійному, вищу освіту, в установах по перенавчанню персоналу. Надалі методика навчання стала поширюватися в інших країнах. Виникла Європейська мережа навчальних фірм Європи, в яку входять понад 7500 навчальних фірм з 42 країн. Розвиток засобів зв'язку та телекомунікації дозволяє зв'язати навчальні фірми різних країн і континентів в одну віртуальну мережу. Це відкриває великі можливості в навчанні міжнародному бізнесу[5].

«Навчальна фірма» створюється на базі навчального закладу та представляє імітаційну модель реального підприємства, в якій гроші та ресурси не існують, але присутні у навчальних документах і вимагають прийняття навчальних рішень. У структурі фірми передбачені різні відділи і посади: посадові функції виконують співробітники тобто всі дії, які виконують менеджери і співробітники реальних фірм.

Процес професійного навчання та підвищення кваліфікації бухгалтерів не може зупинятися, бо це пов'язано з розвитком економіки країни, зміни однозначно будуть.

Література

1. Програма міжнародної сертифікації професійних бухгалтерів CIPA. [Електронний ресурс]. <http://www.ufraa.org/ua/education/programs/CIPA/>. – Назва з екрану.

2. Професійні вимоги до керівників та головних бухгалтерів фінансових установ. Затв. Держкомісією з регулювання ринків фінансових послуг України N 1590 від 13.07.2004 зі змінами та доповненнями від 24.11.2011 N 707. [Електронний ресурс]. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1457-11>. – Назва з екрану

3. Зубілевич С.Я. Модель присвоєння кваліфікації бухгалтерів в умовах ринкової економіки. Сучасні вимоги до обліку та контролю у контексті глобалізації: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: Одеса, 22-23 травня 2009 р. – Одеса: ОДЕУ, 2009. – 258 с.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» від 9 серпня 1993 р. N 611 Київ. [Електронний ресурс]. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF>. – Назва з екрану.

5. Учебная фирма – Википедия. [Електронний ресурс]. <http://ru.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.